

Heller helyeselte a véres megtorlást - Eredeti dokumentumokkal!

2011 április 22. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása
Még nincs értékelve

Mérték

„Az ellenforradalmat is egy ideig helytelenül értékeltem” – írta Heller Ágnes filozófus az MSZMP Központi Bizottságának 1959-ben. „Március lett, mire eljutottam odáig, hogy lássam, a párt lényegében helyes politikát

folytat – fogalmazott Heller, majd hangsúlyozta: – Politikai hibáim közé tartozik, hogy vak voltam ellenforradalmárokká vált volt barátaimmal szemben.”

A filozófus barátait és mentorát, Lukács Györgyöt is elárulta 1959-ben az MSZMP-nek írt levélben

A levelet az országos levéltárban Hankiss Ágnes, a Hamvas Intézet vezet?je lelte fel. „Heller 1959-ben gyakorlatilag üdvözli az »ellenforradalom« leverését, ami azért is rettenetes, mert ekkor már a legtöbb bebörtönzés és kivégzés megtörtént. Ma ugyan? a demokrácia f? védelmez?jeként folytat lejáró kampányt a Fidesz-kormány ellen” – nyomatékosította Hankiss.

Koherens keretbe foglalt öt évtized

„Régi b?nnek hosszú az árnyéka” – idézett lapunknak egy régi mondást Hankiss Ágnes. A Hamvas Intézet vezet?je néhány héttel ezel?tt a Fidesz EP-képvisel?jeként maga is részt vett az Európai Parlamentben azon a meghallgatáson, amelynek Heller Ágnes filozófus volt a f?szerepl?je. „Az volt az egészben a megdöbbent?, hogy ott ül egy okos ember, aki egykor az erkölcsr?l írt filozófiai m?veket, mára pedig a gyurcsányizmus elkötelezett propagátorává lett, és aki tagadta, hogy embereket súlyosan bántalmaztak a pesti utcákon 2006. október 23-án. Ez a levél és az a jelenet, ahogyan néhány hete az MSZP-t?l átveszi a kitüntetést, lehangoló, bár elég koherens keretbe foglalt öt évtizedet…” – hallhattuk Hankiss Ágnest?l. Hozzátette, utána elgondolkodott, hogy mi lehet a magyarázata Heller hisztérikus haragjának és elfogultságának. „Aztán eszembe jutott, hogy több évvel ezel?tt, a Magyar Országos Levéltárban folytatott kutatásaim során találtam egy iratot, amely akkor is eléggé elborzasztott. Ebben az 1959-es levélben Heller gyakorlatilag üdvözli az »ellenforradalom« leverését, ami azért is szomorú és rettenetes, mert ekkor már a legtöbb bebörtönzés és kivégzés megtörtént. Ma pedig Heller Ágnes a szabadság és a demokrácia f? védelmez?jének szerepében folytat lejáró kampányt Európa-szerte a Fidesz-kormány ellen…” – hangsúlyozta a Magyar Hírlapnak Hankiss Ágnes.

288 / 49 / 2 öe

11-687/1-54

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának

Budapest.

Mint az MSzMP tagja kommunista kötelességemnek érzem, hogy a Párt tudomására hozzam, hogyan látom ma utolsó három éves tevékenységemet, hol látok ebben olyan hibákat, melyekkel szembe kell néznem s melyeket ki kell javítanom.

Kérdezhetnék, és joggal, hogy miért nem előbb fordultam a Központi Bizottsághoz vagy egyéb pártszervekhez? Részben azért, mert csak fokozatosan jöttem rá hibáimra és egészen az utóbbi időkig ezek teljes mélységükben nem világosodtak meg előttem. Nagy segítség volt hibáim felismerésében, hogy ezt az utolsó esztendőt középiskolában töltöttem, ahol a kis pártcsoport áldozatos hétköznapi munkájában egész kézzelfogható valóságában tárultak elém azok a nehéz feladatok, melyeket a kommunistáknak hazánkban meg kell oldaniok s így volt alkalmam elszégyelni magamat azokon az ideológiai nüansz-fenntartásokon, melyek ebben a lényeges közös harcban egy időben meggátoltak.- Nehezítette hibáim felismerését, hogy ezt gyakran olyanok követelték tőlem, akik az ellenforradalom idején éppen nem párthüen viselkedtek. Kispolgári magatartás volt ezért ettől viszolyognom, hiszen hibáim beismerésével nem egy-két embernek, hanem a pártnak és saját kommunista lelkiismeretemnek tartozom.- Végül, egy ideig azt reméltem, hogy felsőbb pártszerveim maguk fognak hibáimra rámutatni s így nem hagynak egyedül a velük való vívódásban. Miután erre hiába vártam, most már tovább nem várhatok.

Szeretném politikai hibáimnál kezdeni. Mindenek előtt:

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

294

2.

az 1956-os évben rendkivül alábecsültem az ellenforradalmi veszélyt. Ugy láttam,hogy egyenlőre a főprobléma a régi hibák leküzdése s csak ez után kerülhet sor a feltámadt jobboldal elleni harcra. Nem vittem át gyakorlati térre azt a helyes elvet,hogy a kétfrontos harcot mindig együtt és egyszerre kell vivni,s hogy hazánkban az ellenforradalmi polgári restauráció a főveszély. A kitört ellenforradalom csattanósan cáfolta meg álláspontomat. Mégsem vontam le belőle a szükséges következtetéseket. Az ellenforradalom leverése után éppen ugy jobban féltem a régi hibák feléledésétől,mint az ellenforradalmi revizionizmustól.

Magát az ellenforradalmat is egy ideig helytelenül értékeltem. Leverése előtt,igaz,tisztában voltam ellenforradalmi jellegével és legfőbb célkitüzének a kommunista párt ujjászervezését tartottam,de leverése után részben lakkirozni kezdtem - bizonyos ideig még egy forradalmi szakaszáról is beszéltem, - másrészt ugy véltem, hogy belső erőből is le lehetett volna verni. Ez a politikai alapmagatartás volt az oka,hogy nem vettem aktivan részt a párt megszervezésének nehéz napjaiban s az objektiv felülállás pózát öltöttem magamra olyan időben,mikor minden emberre szükség volt. Március lett,mire eljutottam odáig,hogy lássam, a párt lényegében helyes politikát folytat és a pártban van a helyem. Ez a felismerés és a pártba való belépésem azonban korántsem jelentette minden hibám felszámolását.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Mindenek előtt azért nem,mert a XX.kongresszussal lezárt történelmi korszak hibái számomra is nagy megrázkódtatást okoztak. Ezek a hibák nemcsak politikai,hanem elméleti kérdéseket is felvetettek,melyekkel,mint marxista filozofusnak,szembe kellett nézni. Igaz,tudtam,hogy e hibák egy része legalább történelmileg

295

3.

sz ükségszerü volt s hogy történelmileg végérvényesen tulléptünk rajtuk. Mégis páni félelemmel rettegtem a régi hibák felujulásától, s ha eszemmel tudtam is,hogy nem ismételjük meg őket,lelkem mélyén nem biztam ebben eléggé és ezt többször baráti társaságban kifejezésre is juttattam. A régi hibák felujulásától való páni félelem érzéketlenné és gyakran teljesen védtelenné tett a revizionista érveléssel szemben. Ugyanennek következményeképpen egyetemi munkámban is számos hibát követtem el. Nem szögeztem le hallgatóim előtt egyértelmüen revizionizmus-ellenes álláspontot az egyes konkrét elméleti és gyakorlati kérdésekben. Részben,mert magam sem alakitottam ki ilyen álláspontot,másrészt,mert ott,ahol konkrétem a revizionizmus ellen harcoltam is,mégis kerültem a "revizionizmus" szóhasználatot nehogy a dogmatizmus hibájába vagy akár gyanujába kerüljek. Igy a marxizmust puszta elméleti tudományként kezdtem kezelni,melyet a napi politikai harcoktól távol lehet tartani,sőt, csak igy lehet megőrizni. Bizonyos,hogy igy a párt harcainak szélére sodródtam,ahelyett,hogy benne maradtam volna a fősodrában.Ezzel bizonnyal alkalmat adtam arra - bár konkrét esetről nem tudok,- hogy ellenzéki elemek nevemből zászlót csináljanak.

Még egy politikai hiba vonult végig egész pályafutásomon. Ez a pártmunkások lebecsülése. Miután éppen a párt jóvoltából volt alkalmam arra,hogy egész időmet tanulásnak szenteljem,gyakran felülről kezeltem olyan elvtársakat,akik,ha esetleg kevesebb filozofiatörténeti munkát olvastak is,de mindig egész tevékenységüket a párt mindennapi munkájának szolgálatába állitották. Az ellenforradalom napjaiban nagyon is éreztem ennek a magatartásnak helytelenségét,de a közös veszély multán régi hibám felujult.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

296

4.

Anatol France szavaival szeretném kifejezni azt,amit ma erről a kérdésről gondolok: "A politika legyen a legjobbak része,minthogy ez a legjobbik rész...Nem ismerek ostobább gőgöt,mint a teoretikusokét, akik,miután nem tesznek semmit,felsőbbrendüeknek hiszik magukat azoknál,kik mindent csinálnak."

Politikai hibáim közé tartozik,hogy hosszabb-rövidebb ideig vak voltam ellenforradalmárokká vált volt barátaimmal szemben. Mészáros Istvánnal például csak akkor szakitottam meg - igaz,nem nagyon gyakori - levélváltásomat,mikor tudomásomra jutott,hogy elvállalta a disszidens irószövetség titkárságát,tehát ,mikor árulóvá válása nyilvánvalóvá lett. Politikai hibám volt az is,hogy tul gyakran és tul sok helyen beszéltem arról,amiben hibát láttam,mindenek előtt vélt és valóságos személyes sérelmeimről.

Most szeretnék rátérni ideologiai hibáimra. Megjelent munkáimban ilyen hibákat mai szememmel sem tudok felfedezni. Kosztolányi könyvem világosan és egyértelmüen a polgári értelmiség jellemtelensége,köpenyegforgatása ellen irányult. Elemzésem az ellenforradalom előtt,alatt és után,sajnos,tul sok alátámasztást is kapott. A polgári ideologusok ezt a könyvet igy is fogták fel és ezért is fogadták ellenszenvvel. Kiss Elvtárs tévesen vonatkoztatott egyes részleteket az ellenforradalom helytelen megitélésére, minthogy a könyvet még 1956 januárjában adtam le a kiadónak.

Koránt sem ilyen problémátlan az egyetemen kiadott etika jegyzetem. Egyetemi előadásaimat a már fent jelzett lelkiállapotban tartottam s igy természetes,hogy annek az elvontabb ideologiai kérdések megoldásában is mutatkozott negativ hatása. Hozzá teszem,hogy akaratlanul. A hibákat / pl. az érdek-fogalom meg,-

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
297

5.

határozásában,cselekvés és megismerés viszonyának kérdésében,az erkölcsi választás megfogalmazásában,az államelmélet egyes problémáinak megitélésében / az tette lehetővé,hogy tulhangsulyoztam a morális szempontokat,egyes erkölcsi elveket elvonatkoztattam konkrét megjelenési formáitól,elsősorban konkrét osztálytartalmuktól. Hibáim egy részét részben magamtól,részben Bródy elvtárs kritikája alapján már felismertem és tavaly az egész anyagot ujra teljesen átirtam. Most azonban ugy látom,hogy maradt még benne jócskán javitanivaló. -Egész alapmagatartásomra jellemző volt az is,hogy jegyzetemben alig hoztam pozitiv példát a szocializmus és kommunizmus épitésének problemaköréből. Ma ezen is szivesen segitenék,annál is inkább,hiszen a XXI. kongresszus számos,eddig rendelkezésünkre nem álló anyagot és elméleti megfogalmazást adott a szocializmus kommunizmusba való átmenetének korszakáról, s a mi pártkongresszusunk bizonnyal fog adni ilyen anyagot magyar vonatkozásban is.

Mult esztendő telén irtam meg kis könyvemet a szociáldemokrata etikáról,melyben konkréten harcolok a revizionizmus és annak az etikában való megnyilvánulása ellen. Azon problemák megoldása,melyeket megoldani a II.Internacionale teoretikusainak nem sikerült,csak a marxizmus-leninizmus alapján lehetséges s ezt igyekeztem érvekkel alátámasztani. Ezzel a munkával kapcsolatban is szivesen fogadnám az elvtársak hozzáértő bírálatát.

Mindeddig csak a magam személyéről beszéltem,de nem szóltam Lukács Györgyhöz való viszonyomról. A kommunizmushoz, a marxizmushoz és a párthoz engem nem utolsó sorban Lukács sze-

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

298

mélye és munkássága vezetett. Lukács György az elmult két évben számos politikai hibát követett el. Lukács személyéhez való ragaszkodásom,munkássága iránt érzett tiszteletem hosszu ideig megakadályozott abban,hogy ezeket a hibákat észrevegyem. Ez is számos hibám alapja volt. Mikor pl. az egyetemen a filozofiai tanszék kisérletet tett a Lukács-vitára,én azon voltam,hogy ezt megakadályozzam,hogy a Lukács vita - melyet akkor helytelennek tartottam - ne kerüljön az egyetem falain belül. Ezzel kétségtelenül kontrakariroztam a párt szándékait és ártottam a párt politikájának. Ma már tudom,hogy ezt helytelenül tettem. Hogy ebben az önbirálatban mégsem elemeztem Lukács hibáit,hanem a magaméiról beszéltem,azért van,mert én ezeket a hibákat a maguk idejében helyeseltem,másokat is elkövettem és ezért utolsó lehetek,aki Lukácsra követ vethet miattuk. Ezért helyesebbnek tartom,ha birálatomat magamra korlátozom,magamra,akinek érdemeihez képest hibái nagyok.

Kérem az elvtársakat arra,hogy segitsenek hibáim kijavitásában. Tudom,hogy anélkül,hogy a párt aktuális ideologiai harcaiban részt vennék marxista filozofus nem lehetek. Szeretném,ha megmondanák,mivel tehetnék bizonyosságot - nap napi pártmunkámon kivül - elhatározásom őszinteségéről. /Szivesen megirnám pl. etika jegyzetem önbirálatát,ha erre szükség mutatkoznék./

Elvtársi üdvözlettel:

Heller

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

299

magyarhirlap, országos levéltár

Ajánló